

Jan van Eyck'in İtalyan Hac Yolculuğu: Mucizevi Bir Floransa Müjdesi ve Gent Sunak Resmi¹

Penny Howell Jolly²

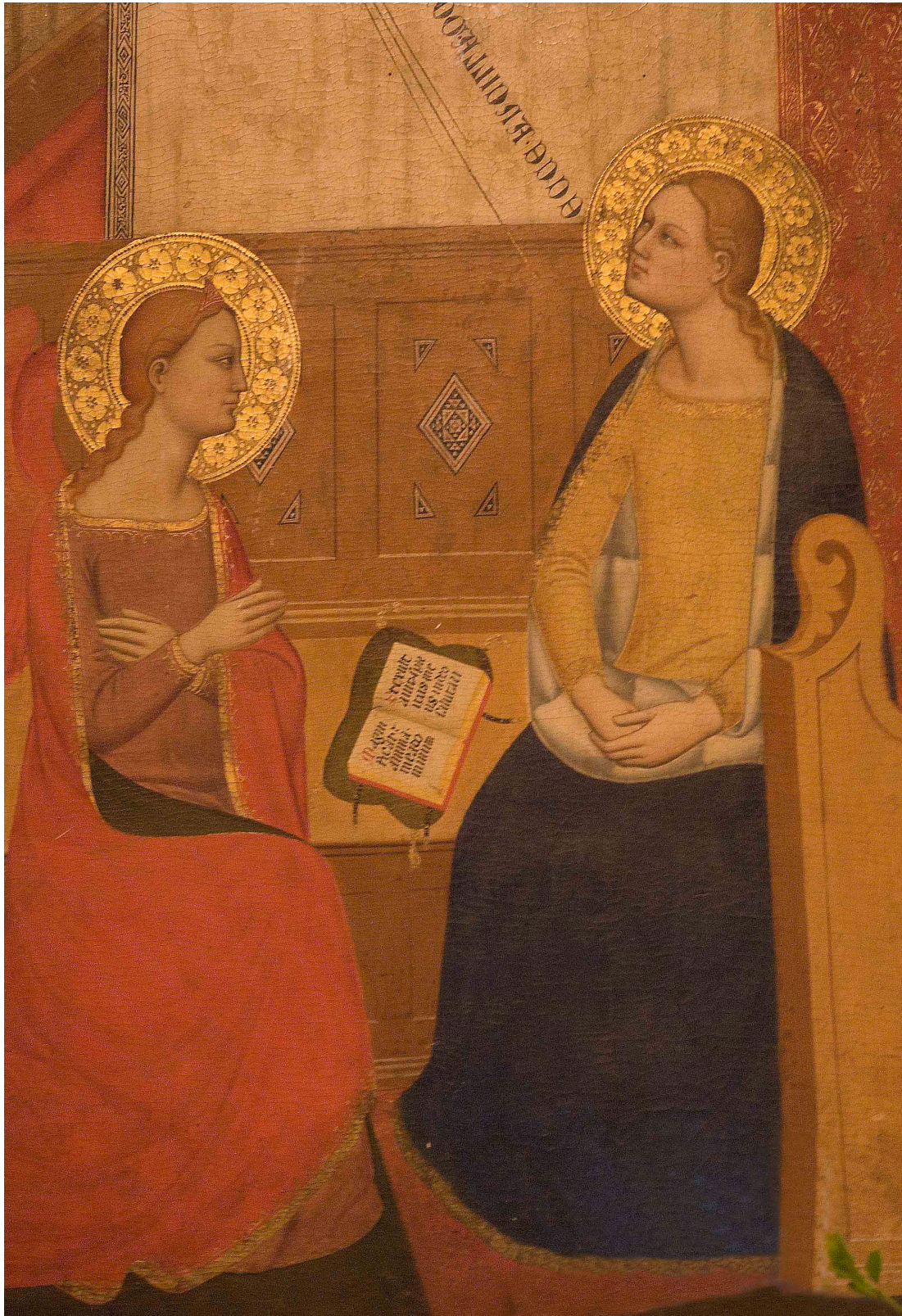
Çeviren: Neslihan Uçar Kartoğlu

Bilim insanları Jan van Eyck'in İtalya'ya gidip gitmediğini kesin olarak çözememiş olsa da yeni kanıtlar Jan'ın 1426 veya 1428'de Burgonya Dükü İyi Philip adına Floransa'ya hacca gittiğini gösterir.¹ Jan'ın Floransa'da, 1432'de tamamladığı Ghent Altarpiece'i [Gent Sunak Resmi] etkileyen sanat eserlerini gördüğü sonucuna varmam ise bir sanat tarihçisi için önem taşır; örneğin Jan'ın *Ghent Adam*'ındaki³ *di sotto in su* [aşağıdan yukarıya] perspektifinin kaynağı olarak Masaccio'nun perspektif deneylerini öneren kişilerin iddiasını güçlendirir. Ancak Jan için bu devrimci tarzdan daha büyük bir ilgi uyandırmış gibi görünen şey evlilik ve doğurganlık konusunda mucizevi özelliklere sahip oldu-

¹ Penny Howell Jolly'nin 1998 Yılında Kaleme Aldığı "Jan Van Eyck's Italian Pilgrimage: A Miraculous Florentine Annunciation And The Ghent Altarpiece" makalesinin çevirisidir.

² Sanat tarihi profesörü olan Jolly, Penny Howell Jolly'nin burs araştırmaları, on üçüncü ile on altıncı yüzyıllar arasındaki geç Ortaçağ ve Rönesans Avrupa sanatına odaklanmaktadır. Giotto, Jan van Eyck, Rogier van der Weyden ve Antonello da Messina gibi sanatçılar üzerine yayınladığı çalışmalarının yanı sıra, Kutsal figürler arasında yer alan Maria Magdalena, Adem ve Havva ile Jerome üzerine de araştırmalar yapmıştır. Fazlası için bkz. <https://www.skidmore.edu/arhistory/faculty/jolly.php>

³ Gent Sunak Resminde Adem figürünün bulunduğu kısım [ed.]

Resim 3:
Jacopo di Cione Okulu, Annunciation (Müjde).
Calenzano, S. Niccolò

ci yarısında, Floransa ve komşu bölgelerde, genellikle bir kilisenin iç cephe duvarında, genellikle giriş portalının kuzeyinde yer alan ve böylece SS. *Annunziata* freskine benzer bir konumda, farklı sadakat derecelerine sahip kopyalar ortaya çıkmıştır.¹⁰

14. yüzyılın başlarında bir Silvestrine Floransa kuruluşu olan San Marco Kilisesi, Floransalı Umiati tarikatına ait Ognissanti Kilisesi ve Floransa'daki büyük Dominiken manastır kilisesi Santa Maria Novella (Resim 2) iç mekanları için mucizevi eserin sadık trecento kopyalarını edinmişlerdir. Jacopo di Cione (Resim 3) ve Giovanni del Biondo gibi ressam, Floransa'daki kiliselerde çalışan veya sokaklarda boyunca mabetleri resmeden diğer yerel ressam gibi, formülün öğelerinden faydalandılar.¹¹ Agnolo Gaddi, 1395 yılına kadar tamamladığı ve yakınlardaki Prato Katedrali'nde bulunan Meryem Ana'nın hayatını anlatan fresk döngüsünün bir parçası olan *Annunciation* sahnesinde bu freski kopyalamıştır ve –bu geniş anlatının yalnızca bir sahnesi olmasına rağmen– tesadüf olmamakla birlikte, prototipin konumunu yansıtarak freski iç cephe duvarının alt, kuzey tarafına yerleştirmiştir.¹² Floransa freskinin özel nitelikleri burada özellikle önemliydi, çünkü Pratese şapelinde Floransa topraklarındaki diğer ünlü doğurganlık kutsal emaneti olan Meryem'in *cintola'sı* veya kuşağının kalıntıları bulunuyordu. Gaddi, SS. *Annunziata* freskini kopyalayarak bu kutsal emanetin etkinliğini kesinlikle artırmıştır ve formüle dayalı imajın kullanımı - ve halk gö-

Cebrail bir tür ilahi vekil olarak
Tanrı adına konuşur, fakat
Meryem yukarıdaki Tanrı'ya
bakar ve doğrudan ona cevap
verir, çünkü Tanrı'nın ışınları
ona yeni dokunmaya başlar.

zündeki algılanan başarısı –Prato'daki ek kopyaların çoğalmasını daha da iyi açıklamaktadır.¹³ Floransa prototipinin popülerliği 15. yüzyıla kadar devam etmiştir ve Lorenzo Monaco (Resim 5), Jacopo Bellini (Resim 7), Gentile da Fabriano (Resim 6) ve hatta Fra Angelico (Resimler 8 & 9) gibi önemli örneklerin yanı sıra, yabancı topraklarda da replikaları yapılmıştır. Bu sonraki “kopyalar” ise genellikle orijinal tasarımın yalnızca sınırlı unsurlarını korur, yeni kompozisyon türlerine entegre edilir ve genişletilmiş ikonografik anlamlar taşır. Böylesine geniş kapsamlı değişiklikler, kısmen Ortaçağ ve Rönesans'taki “kopya” kavramından kaynaklanıyor olabilir, ancak aynı zamanda 15. yüzyılın başlarındaki bu yeni sanatçı kuşağının böyle katı bir formülü kopyalamaya karşı duyduğu isteksizliği de yansıtır olabilir.¹⁴ William Hood'un hipotezine göre, SS. *Annunziata* ikonu anlamı bakımından esnek değildi ve bu nedenle Floransa'daki 14. yüzyıl sanatçıları üzerinde bir tür kompozisyonel ve sembolik “tiranlık” oluşturuyordu. Sanatçı Fra Angelico ve Lorenzo Mona-